

РОБЪРТ ШЕКЛИ ДОКАЗАТЕЛСТВОТО

Превод от английски: Виолета Чушкова, 1983

chitanka.info

Ръцете му бяха отмалели, но той вдигна длетото и отново замахна с дървения чук. Беше почти привършило — оставаха само още няколко букви и надписът, изсечен дълбоко в твърдия гранит, щеше да бъде завършен. Издълба последната точка и като се изправи, хвърли небрежно инструментите си на пода на пещерата. Гордо избърса потта от мръсното си брадясало лице и прочете написаното от ръката му.

ВЪЗКРЪСНАХ ОТ КАЛТА НА ПЛАНЕТАТА, ГОЛ И БЕЗЗАЩИТЕН. МАЙСТОРИХ СЕЧИВА. СТРОЯХ И РАЗВАЛЯХ, СЪЗДАВАХ И РАЗРУШАВАХ. СЪТВОРИХ ПРОИЗВЕДЕНИЕ, ПО-ВЕЛИКО И ОТ МЕН САМИЯ, И ТО МЕ УНИЩОЖИ.

ИМЕТО МИ Е ЧОВЕК И ТОВА Е ПОСЛЕДНОТО МИ ТВОРЕНИЕ.

Усмихна се. Написаното го биваше. Може би от литературна гледна точка не бе достатъчно издържано, но пък като лепта, дадена за човешката раса от последния човек, звучеше добре. Той погледна сечивата, хвърлени в нозете му. И тъй като нямаше да ги употребява повече, ги разруши и огладнял от продължителната работа, седна върху струпаните в пещерата камъни и си сътвори обяд. За миг вторачи поглед в храната, чудейки се какво още липсва, и след това срамежливо сътвори маса и стол, прибори и чинии. Стана му неловко. Пак беше забравил за тях.

Макар че не бързаше за никъде, той се хранеше припряно, отбелязвайки факта, че когато нямаше нещо определено наум, винаги сътворяваше кюфте, картофено пюре, грах, хляб и сладолед. Навик — реши той. Като привърши, се погрижи остатъците от обяда да изчезнат, а заедно с тях и чиниите, приборите и масата. Остави си стола. Седнал на него, той гледаше замислено надписа. Хубав е, помисли си, но никога друг човек освен мен самия няма да го прочете.

Беше съвсем сигурно, че той бе последният жив човек на Земята. Войната си беше свършила съвестно работата. С усърдие, каквото можеше да вложи в нея само тази добросъвестна твар — човекът. В тази война нямаше неутрални страни, нито политика на изчакване. Който не застанеше от едната страна, значи, бе от противниковата.

Бактерии, газ и радиация покриха Земята като огромен облак. През първите дни на тази война непобедимите тайни оръжия се редуваха с почти досадна последователност. И след като последната ръка натисна и последното копче, бомбите, насочвани и изтласквани автоматично, бяха продължили да ваят. От полюс до полюс нещастната Земя се бе превърнала в гигантско сметище, без нито едно живо създание — било растение или животно.

Бе се нагледал на тази война. Бе изчакал, докато не се увери напълно, че и последната бомба е паднала, и едва тогава бе слязъл на Земята.

Голям си умник — помисли си с горчивина, поглеждайки навън през отвора на пещерата към залятата от лава планина, където стоеше корабът му. После отмести поглед отвъд, към сдиплените планини.

Ти си изменник — но кой ли вече го е грижа за това?

Той служеше като капитан в Отбраната на Западното полукълбо. Два дни само след започването на войната вече знаеше какъв ще бъде изходът. И като напълни един кръстосвач с консерви, въздух, храна и вода, избяга. Знаеше, че в настъпилото объркване и разруха отсъствието му изобщо няма да се забележи. След няколко дни нямаше вече и кой да забележи отсъствието му. Бе подкарал с пълна скорост големия кораб към тъмната част на Луната и бе останал да чака там. Войната продължи дванадесет дни — не четиринадесет, както предполагаше, — но трябваше да изчака още почти шест месеца, докато падне и последната автоматично направлявана ракета. След това бе слязъл.

За да открие, че е единственият оцелял...

Бе очаквал и други да разберат безсмислието на тази война, да натоварят кораби и да се стълпят на тъмната страна на Луната. Очевидно не бяха имали време, дори да не им бе липсвало желание. Бе си мислил, че ще намери пръснати групички от оцелели хора, но напразно — не намери никого. Да, войната бе свършила твърде съвестно работата си.

Кацането на Земята трябваше да се окаже смъртоносно за него, защото самият въздух бе станал отровен. Не му мигна окото — и оцеля. Изглежда, имаше имунитет към различните видове бацили и

радиации или това може би бе част от новите му способности. Той, разбира се, срещна достатъчно и от едните, и от другите, докато обикаляше с кораба си от развалините на един град до друг, през осеяни с ями от експлозии долини и равнини и обгорели планини. Не намери и следа от живот, но откри нещо друго.

Той можеше да сътворява. Осъзна, че е придобил тази способност на третия ден след идването си на Земята. Изпълнен с тъжен копнеж, бе пожелал да израсне дърво сред стопените скали и метал — и дървото се появи. Остатъка от деня прекара в опити и установи, че може да сътворява всичко, за което бе чувал или бе виждал някога.

И най-успешно сътворяваше нещата, които познаваше най-добре. Нещата, които познаваше само от книги или разговори — дворците например, — се получаваха разкривени и неустойчиви, макар че ги изработваше почти съвършено, като се трудеше мисловно над всеки детайл. Всичките му творения бяха в три измерения. Дори храната имаше вкуса на храна и като че ли го засищаше. Той можеше да забрави напълно за някое свое творение, да заспи и когато се събуди, да го намери на същото място. Можеше също и да разрушава сътвореното. Само една съсредоточена мисъл и предметът, който бе сътворил, изчезваше. Колкото по-обемисто бе творението, толкова повече време бе необходимо за разрушаването му.

Можеше да разрушава и неща, които *не беше* създал, като долините и планините, но това му отнемаше твърде много време. Струваше му се, че по-лесно борави с материя, на която бе вече придал някаква форма. Той можеше да създава птици и малки животинки или по-скоро предмети, които приличаха на птици и малки животинки.

Никога не бе се опитвал да сътвори човешко същество.

Той не бе учен — бе работил като космически пилот. Имаше смътни познания по атомната теория и в действителност нямаше и представа за генетиката. Допущаше, че някаква промяна е настъпила в заразената му с бацили протоплазма или в мозъка му, или най-вероятно на Земята. Причината за всичко това не го вълнуваше особено. Това бе даденост и той я прие.

Отново се загледа в надписа. Безпокоеше го нещо във връзка с него.

Той безспорно можеше да го сътвори написан, но не знаеше дали нещата, които създаваше, щяха да продължават да живеят и след смъртта му. На вид те бяха съвсем устойчиви, но можеха да изчезнат, когато и самият той изчезнеше. Ето защо реши въпроса компромисно. Сътвори длето и дървен чук, но избра гранитна стена, която не бе създадена от него. Изсече буквите от вътрешната страна на пещерната стена, така че надписът да бъде запазен от природните стихии, работеше без прекъсване часове наред и спеше и ядеше до стената.

През отвора на пещерата виждаше кораба си, кацнал върху едно равно обгоряло поле. Не бързаше да се върне на борда му. За шест дни надписът бе готов — изсечен дълбоко и за вечни времена в скалата.

Мисълта, която го беше вълнувала, докато наблюдаваше сивия гранит, най-сетне изплува на повърхността. Единствените хора, които биха могли да дойдат и прочетат надписа, ще са посетители от звездите. Как щяха те да го разчетат? Той ядосано погледна надписа. Трябваше да го изпише със символи. Но с какъв вид символи? Математически? Добре, но какво биха могли да разкажат те за Човека? И кое го караше да мисли, че звездните посетители щяха *непременно* да открият пещерата? Нямаше нужда от надпис, щом цялата история на Човека бе изписана върху лицето на планетата и бе опърлила земната кора така, че всеки можеше да я прочете. Той прокле глупостта си, виновна за прахосания шестдневен труд над безполезния надпис. И тъкмо когато се канеше да го разруши, той чу стъпки откъм отвора на пещерата и обърна глава.

За малко не падна от стола.

Пред отвора на пещерата стоеше девойка. Той бързо затвори очи, но когато ги отвори, тя все още стоеше там — висока, тъмнокоса девойка, покрита с парцалива мръсна наметка.

— Здравей — каза тя и влезе в пещерата. — Чух в долината ударите на чука ти.

Той машинално ѝ предложи стола си и сътвори за себе си друг. Девойката опита предпазливо стола, преди да седне на него.

— Видях те, че го направи — каза тя. — Но все още не мога да повярвам. Отражения?

— Не — смънка неуверено той. — Аз сътворявам. Просто така — имам такава способност... я почакай! Ти как се озова тук? — Докато ѝ задаваше този въпрос, той обмисляше и отхвърляше най-

различни възможности. Да се е скрила в някоя пещера? Или на някой планински връх? Не, имаше само един възможен начин...

— Аз бях на кораба ти, приятелю. — Тя се облегна назад и обви с ръце едното си коляно. Като те видях да товариш онзи кръстосвач, разбрах, че се каниш да офейкаш. А на мен ми беше дошло до гуша да поставям възпламенители по осемнадесет часа на ден и се качих контрабанда на кораба ти. Има ли и други живи?

— Не, няма. Как тогава не съм те видял? — Той втренчи поглед в окъсаната красива девойка и у него се прокрадна съмнение. Доближи и я докосна по ръката. Тя не се отдръпна, но красивото ѝ лице се зачерви от яд.

— Аз съм истинска — каза рязко. — Сигурно си ме виждал в Базата. Спомняш ли си?

Опита се да си припомни времето, когато бе имало база — като че ли това беше преди стотици години. Там *наистина* имаше едно тъмнокосо момиче, което никога не бе му правило впечатление.

— Струва ми се, че няколко часа след излитането на кораба ти замръзнах до смърт или може би изпаднах в кома, както и да е. Какво гадно отопление имаш само на таратайката си! — Тя потрепера при спомена.

— Включех ли го, щеше да консумира много кислород — обясни той. — Поддържах отоплението и вентилацията само в пилотската кабина. Апартаментата ползвах за склад, за да са ми подръка провизиите.

— Радвам се, че не си ме видял — засмя се тя. — Бас държа, че както бях покрита цялата със скреж и бездиханна, сигурно съм приличала на дявол. Трябва да съм била като някоя спяща красавица. И така — замръзнах. А когато ти отвори всички помещения — възкръснах. Ето ти и цялата история. Смятам, че всичко това продължи няколко дни. Интересно как не си ме видял.

— Струва ми се, че изобщо не погледнах в помещенията отзад — призна си той. — Твърде скоро разбрах, че не са ми необходими провизии. Смешна работа, мислех, че съм проверил всички помещения, но наистина не си спомням...

Тя погледна към надписа на стената.

— Това какво е?

— Мислех да го оставя един вид като паметник...

— А кой ще го чете? — попита практично тя.

— Вероятно никой. Това беше просто една глупост. — Той се съсредоточи върху надписа. След няколко секунди на гранитната стена вече нямаше нищо. — И все пак не мога да си обясня как си оцеляла досега — каза озадачено.

— Важното е, че съм оцеляла. И аз не знам ти как вършиш това — тя махна с ръка към стола и стената, — но приемам факта, че можеш да го вършиш. Защо и ти да не приемеш факта, че съм жива?

— Не ме разбирай погрешно — каза мъжът. — Аз много искам да имам компания, особено женска. Само че... я се обърни с гръб.

Тя се подчини, поглеждайки го въпросително. Той бързо премахна наболата по лицето му брада и сътвори чифт чисти изгладени панталони и риза. Смъкна от себе си дрипавата униформа и облече новите си дрехи, разруши парцалите, а със следващата си мисъл сътвори гребен и вчеса сплъстената си кестенява коса.

— Готово! — каза. — Вече можеш да се обърнеш.

— Не е зле — усмихна се тя, като го огледа. — Подай ми този гребен и направи ми, моля те, една рокля. Четиридесет и втори номер, но гледай да ми улучиш мерките.

Едва при третия опит успя да сполучи — никога не бе си представял колко измамливи могат да бъдат женските форми. След това ѝ направи чифт златни сандали с висок ток.

— Малко са ми тесни — каза тя, като ги обуваше, — а и при липсата на тротоари няма да са съвсем практични. Но много ти благодаря. Този номер, дето го правиш, решава проблема ти с коледните подаръци, нали?

Черната ѝ коса блестеше на обедното слънце, а видът ѝ бе наистина прекрасен, чувствен и човешки.

— Опитай дали и *ти* не можеш да сътворяваш — настоя той, обзет от желанието да сподели с нея новата си поразителна способност.

— Вече опитах — рече тя. — Не се получава. Засега остава мъжка привилегия.

Той се навъси.

— Как мога да съм съвсем сигурен, че си истинска?

— Пак ли започваш? Да си спомняш да си ме сътворил, господарю? — попита тя подигравателно, като се наведе да разхлаби каишката на единия си сандал.

— Аз наистина си мислех... за жени — каза той мрачно. — Може да съм те сътворил насън. Защо подсъзнанието ми да не притежава способностите на съзнанието ми? Може да съм те снабдил с памет и да съм ти дал биография. Тогава ти ще си изключително правдоподобна. А ако моето подсъзание наистина те е сътворило, то ще направи всичко възможно, за да не позволи никога на моето съзание да разбере това.

— Но това е нелепо.

— Защото, ако моето съзание разбере — продължи неумолимо той, — то ще отрече твоето съществуване. И тогава цялото ти същество като творение на моето подсъзание ще си постави за цел да не ми позволи да разбере истината. Да ми докаже с всички възможни средства, с всякакви логични доводи, че ти си...

— Щом умът ти е толкова способен, тогава направи една жена. — Тя скръсти ръце, облегна се назад и рязко му кимна с глава.

— Добре! — Той се втренчи в стената на пещерата и жената започна да се появява. Тялото ѝ придоби разкривени очертания — едната ѝ ръка бе възкъса, а краката ѝ — много дълги. Като се съсредоточи по-внимателно, той успя да ѝ придаде по-съразмерни пропорции. Очите ѝ бяха разместени под ъгъл, а раменете и гърбът бяха приведени и изкривени. Той бе сътворил мидена черупка, без мозък и вътрешни органи, един автомат. Заповяда ѝ да говори, но от безформената ѝ уста се разнесоха само хрипове, защото той не бе ѝ дал говорен апарат. Той потрепера и разруши кошмарното творение.

— Аз не съм скулптор — каза той, — нито пък бог.

— Радвам се, че накрая го разбра.

— Но всичко това не доказва — продължи упорито той, — че ти си истинска. Нямам представа какви са способностите на моето подсъзание.

— Направи ми една услуга — помоли рязко тя. — Уморих се да слушам тези глупости.

Аз нараних чувствата ѝ, помисли си той. Тя е единственото човешко същество на Земята, а аз я обидих. Кимна, хвана я за ръка и я изведе от пещерата. Долу в равнината сътвори град. Вече се бе опитвал да направи това преди няколко дни и този път му беше много по-лесно. Сътворен по модели от картини и детските му съновидения от „Хиляда и една нощ“, градът се извисяваше в черно, бяло и розово. Стените

бяха в блестящ рубинов цвят, а портите от посребрен абанос. По кулите от червено злато блестяха сапфири. Хиляди стъпала от мрамор с нежни жилчици образуваха едно огромно стълбище с цвят на слонова кост, което водеше до опаловия връх на най-високата кула. Имаше лагуни със синя вода — малки птички пърхаха над тях, а сребърни и златни рибки се стрелкаха из тихите им глъбини.

Те се разхождаха из града и той сътвори за нея бели, жълти и червени рози, както и градини със странни цветя. Между две постройки с кубета и кули сътвори огромно езеро, постави върху него гондола с балдахин и я натовари с всички храни и питиета, за които можа да си спомни.

Те плаваха по езерото, галени от лекия бриз, който той бе сътворил.

— Всичко това не е истинско — напомни ѝ той след малко.

Тя се усмихна.

— Не е вярно. Щом можеш да го докоснеш, значи, е истинско.

— Дали ще остане и след моята смърт?

— Какво значение има? Освен това, щом можеш да сътворяваш, значи, можеш и да лекуваш всяка болест. Вероятно ще успееш да надвиеш дори старостта и смъртта.

Тя откъсна цвят от един надвиснал клон и вдъхна аромата му.

— Ти би могъл да не позволиш този цвят да повехне или да загине. Сигурно би могъл да сториш същото и за нас. Какво те тревожи тогава?

— Би ли искала да заминеш оттук? — попита я той, като пускаше колелца дим от току-що сътворената си цигара. — Искан ли ти се да откриеш някоя нова планета, недокосната от война? Тръгва ли ти се на пътешествие?

— На пътешествие ли? Искаш да кажеш... Да, може би, по-късно... Но сега не искам дори да се приближа до кораба. Той ми напомня за войната.

Те продължиха да плават в мълчание.

— Сега убеден ли си, че съм истинска? — попита го тя.

— Ако искаш да бъда откровен — не — отвърна той. — Но много ми се иска да повярвам в това.

— Чуй ме тогава — каза тя и се наведе към него. — Аз съм истинска. — Тя обви ръце около шията му. — Винаги съм била

истинска. Искаш доказателства ли? Е, добре аз знам, че съм истинска. Следователно и ти знаеш. Какво искаш повече?

Той я изгледа продължително, почувствува топлите ѝ ръце около шията си, заслуша се в диханието ѝ. Долови аромата на кожата и косата ѝ и неповторимия мирис на всеки човек.

Бавно каза:

— Вярвам ти. Обичам те. А как... как се казваш?

Тя се замисли за миг.

— Джоун.

— Странно — отбеляза. — Винаги съм си мечтал за девойка, която да се нарича Джоун. А как е фамилното ти име?

Тя го целуна.

Над тях лястовиците, които бе сътворил — *неговите* лястовици, — описваха широки кръгове над езерото, неговите рибки се стрелкаха безцелно във всички посоки, а неговият град се простираше чак до безформените планини от лава.

— Не ми каза фамилното си име — настоя той.

— О, да. Но моминското име на една девойка е без значение — тя винаги взема името на съпруга си.

— Това е извъртане!

— Чисто извъртане, нали?

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.